

pondendum esse dixi, quoniam in ultimis presertim voluntatibus dictio, vel operatur subsidium, seu prepositorem in defectum ejus, cuius favore prius dispositum sit, ad notata per Scribentes in l. cum pater. §. pater de legat. 2. l. heres mei, §. ff. ad trebell. R. in. consil. 149. n. 12. & segg. lib. 2. & alii apud Fufar. de substit. quest. 379. numer. 26. & segg.

Ideoque dixi, quod illa dictio, seu actus, posita inter erectionem Monasterii, & alia opera pia, intelligi debebat subsidiarie, ac per posterius, quatenus erectio sequi non posset; Ob experientiam tamen, quam habebam de fundationibus Monasteriorum hujus ordinis S. Theresie, dixi quod facilius videbatur erectio Collegii.

Et quoad tertium dixi, quod regula est, ut testatore disponente in genere de ecclesiis, vel pauperibus, aliisque piis operibus, id intelligatur in propria patria, seu proprio domicilio, juxta celebrem glossam in c. si pater, verb. pauperes, de testamentis in sexto atque ex Speculatore, Ancharano, & aliis, Tiraquell. de privileg. pro causa 56. Surd. de alim. rit. 1. quest. 93. numer. 13. & ceteri copiosè relati per Rub. dicto tract. de testam. ad prius causas, dicto cap. 71. num. 201. & 202. Clarius vero inspecto tenore testamenti, ex quo videbatur quod estemus extra omnem questionem, dum tam occasione erectionis Collegii, quam erectionis Monasterii, semper testator affectionem, ac voluntatem ostendit erga dictam Civitatem Tassalè (forfan ejus patriam,) ac erga Regnum Navarre; Ideoque dicebam, quod tunc est expresse violare ejus voluntatem, applicando dictum legatum, tunc extra dictam Civitatem, quam extra Regnum.

ADNOTAT. AD DISC. LXVIII.

De executoribus testamentariis habetur alibi hoc eodem tit. & presertim disc. 23. 41. 48. & 56.

JANUENI.

TESTAMENTI.

Responsum pro veritate.

De interpretatione testamenti, Et quando aliquis censetur institutus hæres, quamvis id explicitè non dicatur.

SUMMARIUM.

- 1 Facti series.
- 2 Quod in facillioribus sit magis difficile respondere de jure.
- 3 Institutio hæredis per que verba concipi valeat, seu concepta dicatur.
- 4 Presumptio est quod pater velit servare equalitatem cum filiis.
- 5 Ex quibus censetur quod pater noluerit gravare filios.
- 6 Debet capi intellectus exclusionis correctionis.
- 7 Clausula sine prejudicio, vel alia incompatibilis intelligitur in aliis, quam in expressis.
- 8 Ex Statuto Januensi non est necessarius titulus institutionis.

DISC. LXIX.

Cum esset Federicus generalis Gubernator Regni Corcice pro Republica Januensi, morti proximus, in ejus testamento, ad remendas lites, que inter Julium, Michaelè, & Ambrosium, tres ejus filios oriri possent, prælegatum fecit Julio, de omnibus melioramentis, & augmentis, pro ipsium, ejusque uxorem factis, aliisque juri- bus competentibus in domo magna, aliisque bonis subjectis fideicommissis ordinato per osim Julium Casarem, dictæ uxoris patrem, addendo eidem fideicommissio bona, & jura in bonis existentibus in quibusdam locis, exprimentis verba, que denotare videbantur, quod ita crediderit gravare alios filios, quos in aliis omnibus hæreses instituit; Ubi vero dictus Julius dixit dispositioni non acquiesceret, dixit, ut tali casu omnes eorum jura experirentur, atque (ut testator dicebat,) ut facerent eorum partes, consulendo, seu laudando, ut totum facerent, cum consilio ejusdem Religiosi; Deindeque, his ita dispositis, subiunxit nullum valere deberet tentatum contra dictam ejus dispositionem, adeo- ut Michael, & Ambrosius non remanerent hæreses, ac in totum domini, ut danda esset satisfactio prout juri; Hinc proinde dubitari contigit, (quatenus dictus Julius paternæ

dispositioni acquiescere nollet) An censetur equaliter institutus cum aliis filiis, & in quo fibi obstaret dispositio paterna. Cùmque desuper pro veritate (incertum est ex cuius parte) consultum effem;

Respondi, quod in isto casu rectè praticari videbatur id, quod frequenter Advocati, ac Respondentes de jure, experi- riri solent, ut scilicet majus salditium sentiant, in casibus facilibus, ac planis, quàm in artificiali valde controversis, nimiumque per Scribentes tractatis, cum in istis, perquiren- do dicta DD. ex quibus lumen habetur, de facili inquiri va- leat, quenam sit pars probabilior, magisque communiter tenta; In illis vero ambulare oportet in tenebris, & cum so- lis principis generalibus, cum si que specialis autoritas des- super adesse possit, casus, ac fortunæ partes esse potius dicatur, illam præ manibus habere.

Pro meo autem judicio censui, respondendum esse de æquali successione omnium filiorum, quamvis Julius, cui prælegatum factum erat, nullibi legeretur explicite institu- tus hæres universalis, quoniam hodie per jus novissimum, sublatis juris antiqui rigoribus, ac formalitatibus, hæresis institutio per quemcumque verba fieri potest, ad textum in lib. quoniam indignum, C. de testam. §. 1. 3. Cod. de liber. prater. cum concordant. collectis per Adde. ad decis. 25. num. 16. & seg. part. 2. recent. Atque si que difficultas in proposito eaderet, illa percutiebatur favore ipsius filii, cui debeba- tur titulus honorabilis institutionis; Sed quia ipse non con- querebatur, atque acceptabat ejus vocationem, quomodocumque illa concepta esset, hinc proinde, nulla cadere vi- debatur ratio dubitandi, ideoque dum testator, dicto Julio non acceptante legatum, dixerat, ut tali casu facerent eorum partes, ita clarè insulterat dixi, eorum æqualem voca- tionem in portionem æquales.

In idem assentientibus; Primò regula, seu presumpzione juris, ut censendum sit, quod pater servare voluerit æquali- tatem inter filios, l. ul. C. commun. utriusque jud. l. cum pater, §. evictio, ff. de leg. 2. cum concord. per Fufar. qu. 254. num. 34. & seg.

Et secundo ac circumstantia facti, quod testator nullum ostendit habere odium, vel aversionem à dicto Julio; Qui- nimò clarè ostendit, quod ipse magis cum diligeret, alios autem filios potius cum prælegato gravare voluerit, ut presertim probabant illa verba, cum aliquo eorum præjudi- cio; Ideoque cum beneficia non conferantur in invium, hinc dixi quod non ex eo, quod dictus Julius acceptare nollet id, quod testator credidit deberet ad majorem ejus utili- tatem, exinde resultaret, ut illud esse partem æqualis successe.

Neque prædictis, (que plana esse videbantur,) dixi quod obtulerit quædam verba, super quorum intellectu erat tota questio, quoniam ita resultaret contradictio, vel subita- nea correctio in jure damnata, ad quam evitandum dice- bant, ut capi debeat quicumque alter possibilis intellectus, cum præcedenti dispositione compatibilis, Fufar. conf. 25. num. 29. & 30. cum concord. per Barbof. axiom. 60. & plenè Rot. dec. 113. n. 10. p. 11. rec. Burat. dec. 168. n. 3. & Adde. ad ipsam, decis. 620. lit. A. Ideoque hæc secunda dispositio intelligenda veniret compatibiliter, ideoque præsupposito retento, quod scilicet, præfato Julio, prælegato acquie- sciente, ita exinde resultaret, ut alii duo remanerent heredes, ac domini aliorum bonorum, cum oneribus heredi- tariis, que testator (prout iustitia exigit,) impleri voluit. In idem suffragante alia propositione, quam habemus, cir- ca clausulam sine prejudicio, vel similem, que præcedenti dispositioni advertari possent, quoniam intelligitur compati- biliter, ac in aliis, quam in expressis, Burat. dec. 193. n. 2. & ibi Adde. lit. E. dec. 375. n. 8. & ibi Add. sub lit. B. & decis. 113. n. 9. & 10. p. 11. rec.

Eoque magis dixi, quod iste intellectus de jure capiendus videbatur, quoniam ita salvabatur testamentum à nullitate, que aliàs resultaret à præteritione ejusdem Julii, qui in casu non acceptationis prælegati, quod absque hono- rabili titulo institutionis factum erat, nullibi legebatur in- stitutus hæres, quamvis in Civitate Janue ex statuto id non attendatur.

Alla etiam conjectura concurrente, per quam, in casu non acceptationis dicti prælegati, patere dixi de æquali om- nium filiorum institutione, ac divisione, quod scilicet eos monuit ad adhibendam operam viri Religiosi, Id etenim alium intellectum habere non videbatur, Cùmque ageretur de questione nudi facti, ac voluntatis, idcirco dari desu- per non poterat certa juris regula, sed ita per ejus congrua interpretatione ratiocinari oportebat.

ADNOTAT. AD DISC. LXIX.

De statuto Januensi instituto n. 8. habetur actum hoc tit. disc. 60. & sub tit. de legit. 28.

ROMANA PECUNIARIA PRO SORORIBUS DE PASSARIS

CUM NICOLAO FLORIDO

Causa disputata coram A. C. & resoluta pro Passaris.

An, & quando, dispositio facta censetur, potius per ultimam voluntatem, quam per contractum, Et quatenus sit per ultimam voluntatem, an confessio debiti, vel alia dispositio cum juramento, vel assertione, quod fiat pro exoneratione conscientie, sit revocabilis, necne.

SUMMARIUM.

- 1 Facti series.
- 2 De presumpsa solutione.
- 3 Quando actus dicatur conceptus inter vivos, vel per ultimam voluntatem.
- 4 Confessio debiti in testamento resolutur in legatum.
- 5 Fallit ubi fiat pro exoneratione conscientie.
- 6 Vel ubi cum juramento.
- 7 Et quando utraque limitatio non procedat.
- 8 De earundem limitationum intelligentia.
- 9 De materia limitationis, de qua n. 5. remissive.
- 10 Procedunt ubi adiciantur in specie in ipsa confessione secus in genere.
- 11 Solent testatores in dispositionibus adicere verba denotantia pietatem, licet non intret.
- 12 Procedunt item limitationes cum præsupposito validitatis, ac perfectionis actus.
- 13 In testamento vel Codicillis potest contineri contractus inter vivos, & quando.
- 14 In una scriptura possunt contineri plures contractus diversi.
- 15 Declaratur conclusio, de qua num. 13. quando procedat.

DISC. LXX.

In lethali infirmitate constitutus, ac morti proximus I. Jo. Antonius Passaris, cum jam per annos, in statu valetudinis, testamentum condidisset; Coram Notario, & duobus testibus, enunciato dicto testamento, pro ejus declaratione, omnibusque libris firmis, ac pro exoneratione etiam conscientie, dixit aliquas facere vel declarationes dictæ testamentariæ dispositionis, ut fecit in pluribus, per viginti circiter diversæ capitula; In fine vero, Notarius eas adiecit clausulas, que pro obsecratione actuum inter vivos adijci solent, additis etiam, juramento, & obligatione camerali; Cùmque inter dictas dispositio- nes, vel declarationes, contineretur confessio debiti ejusdem summe, ad favorem Nicolai presbyteri ejus conjuncti; Hinc iste, post silentium, quindecim circiter an- norum defunctis dicti Jo. Antonii filius, ac hæredibus, contra unius eorum filias, ac hæredes, cum processu exequenti- vo competente in vim dictæ obligationis cameralis, contra bona hæreditaria pro summa concessa, iudicium instituit coram A. C. a quo post plures diputaciones, prodit sententia, reatum conveniarum absolutoria.

In dispositionibus autem desuper habitis, quamvis plura nimium probabilia argumenta concurrenter, solutionis dictæ summe, & factæ per primos hæreses ex diuturno scilicet inverschimili silentio, ac etiam ob expectatam mortem principalem informatorum, aliisque facti circumstanti- as, ex quibus de plano intrare videbantur eas, que ad materiam 1637. in l. procula v. ff. de probat. in proposito præsumptæ solutionis habentur apud Afflicet. decis. 12. Surd. decis. 105. Merlin. decis. 124. & pluries in sua materia sub tit. de Credito; Itaque ad decisionem sufficere vide- rentur.

Attamen, ubi etiam istud motivum non intraret, adeo- ut, petitio esset proxima morti testatoris, neque dicta præsumptio intraret, istoque præsupposito facto, de duobus actum fuit; Primò scilicet an hæc dispositio importaret ultimam voluntatem, ac speciem codicillorum, unde pro-

pter eam ex defectu numeri testium, actus corrueret, atque pro infecto habendus esset, vel potius importaret actum inter vivos; Et secundo, quatenus contineret codicillos, an stante juramento, ac etiam assertione quod id fieret pro exoneratione conscientie dicta confessio debiti, illud probaret, illaque esset irrevocabilis, adeo ut saltem in hac parte, seu capitulo, redoleret actum inter vivos.

Quatenus pertinet ad primum, Quæstio erat potius facti, ex ejus circumstantiis, ac dispositione tenore regulan- da, juxta consimilem questionem tractatam per Rot. apud Merl. dec. 664. repetit. decis. 9. p. 7. rec. & in sua materia sub tit. de donat. quando scilicet donatio dicenda sit inter vi- vos, vel causa mortis; ipsiusque dispositionis tenor, ac sta- tus dispositionis, aliæque circumstantie, ad evidentiam ostendere videbantur, quod testator in animo habuerit codicillari, seu per ultimam voluntatem disponere, declaran- do disposita in testamento, dum ad illud magnam relatio- nem habuit, etiam circa fideicommissa, & alia, que non nisi ultimis voluntatibus congrua erant, adeo ut Scribentes pro actore quodammodo darent manus victas.

Major igitur, penèque tota questio fuit super altera in- spectione, an scilicet, stantibus, juramento, ac assertione quod id fieret pro exoneratione conscientie, confessio hujus debiti, illud probaret.

Admittebant siquidem scribentes pro actore conclusio- nem, quam deducebam ego scribens pro reis conventis, ut confessio debiti facta in testamento, vel codicillis, aliunde non admiculata, non probet debitum, sed resolvatur in legatum quodcumque revocabile, adeo ut (quodquid dicitur apud Capyc. Latr. consil. 152. n. 2. 1. & Menoch. consil. 39. num. 47.) neque ipsi testatorum superviventi talis confessio præjudicet, nisi alia admiculata confessionem corroborant, ex deductis per Mantic. de conjec. lib. 9. tit. 8. nu. 11. Cas. pyc. Latr. d. consil. 152. num. 19. Surd. consil. 169. numer. 5. & decis. 250. & 285. ac admittitur per Rota. decis. 63. num. 9. par. 11. rec. ac etiam admittitur alii, de quibus proxime infra.

Dicebant tamen, id limitari, quando una ex dictis cir- cumstantiis accedat, vel scilicet juramentum, assertio, ut id fiat pro exoneratione conscientie, multo magis ubi (ut in presenti) utraque accedat, ex his que ceteris relatis habentur circa declarationem pro exoneratione conscientie ex doctrina Bald. in l. generaliter, num. 30. & segg. C. de non un. pecun. apud Cytias. controvers. 347. num. 1. & segg. & plenè apud Rot. d. dec. 63. n. 3. & n. 10. cum segg. p. 11. rec. & habetur sub tit. de credit. disc. 80.

Et de juramento, post antiquiores ab eis relatos Maref. cot. lib. 1. cap. c. 48. n. 10. Gutier. de juram. p. 2. c. 6. num. 4. & 5. & p. 1. c. 54. num. 14. Scraph. de privo. juram. cap. 5. n. 5. Mal- cat. de prob. consil. 359. n. 8. & alii.

Ideoque recursum esse dicebant, quoties aliqua suspensio- nis ratio non obset, ut contingit in his, qui donare, vel alias alienare sunt prohibiti, sed agatur de confessione persone non prohibite, ac habentis liberam suorum bonorum admini- strationem; cum tunc, nisi doceatur de errore, vel dolo, & circumventionem, aut falso præsupposito, nulla cadere vi- deatur dabitari ratio, ut advertitur per Rotam d. dec. 63. p. 11. rec. n. 17. & 16.

Verum ego (inherendo nimium commendabili Curiæ stylo, non evagandi in superfluis, sed insidendi strictè su- per puncto præciso casu de quo agitur) neglexi assumere inspectionem dictarum limitationum in genere, & quomodo ille intelligendus sint, potissimè quia id pro meo ju- dicio, non recipit certam regulam generalem, cuiusque casui applicabilem, sed tanquam questio facti, & volunta- tis, pro singulorum casuum qualitate decidendum est, an scilicet conveniat, necne ratio, cui dictæ limitatio- nes inniuntur, quia nempe tales concurrant circumstan- tiæ, ex quibus arguatur, quod maturè, ac deliberatè pro veritatis recognitione, testator ita confessionem qualifi- care voluerit, & de qua circumstantia assertio pro ex- oneratione conscientie habetur actum disc. tit. de credito, disc. 80.

Advertebam idcirco quod dictæ limitationes procedunt, quando dicta assertio, vel juramentum respectivè percuterent ipsam confessionem in specie, vel individuo, & in qui- bus terminis, atque cum hoc præsupposito loquuntur om- nes supra allegati, ac alii, cum tunc intrat dicta ratio, cui limitationes inniuntur; Secus autem ubi una, vel altera circumstantia, vel utraque simul, sint in parte præmiat- h, vel in parte executiva, inter clausulas generales, quoniam cum tunc hæc incongruant omnibus alijs dispositis, quibus

quibus congruere debent, dum ad omnia referunt, hinc proinde potius id formulario, seu equivoce Notarii videntur referendum; Sive quod circa exonerationem conscientiarum id referendum sit quidem modo loquendi testatoris, eo modo, quo habetur *supra*, *disc. 19.* de testatore faciente legata etiam prophana personis coniunctis, ac familiaribus vel familiaris, cum assertione charitatis; ut in specie ita dicitur *Boff. de dote c. 10. m. 97.* atque videtur nimirum probabilis distinctio, quoniam aliam facillime frades committi possent, atque mortelibus reddi irrevocabiles; Ideoque pro facti qualitate questio decidenda venit; Potissime quia in hac facti specie, non leves urgebant suspiciones, de fide Notarii, & de collusionione cum dicto actore.

Præterea advertebam, quod præmissa omnia percipiuntur calum irrevocabilitatis, cum præsupposito validitatis, ac perfectionis testamenti, vel codicillarum; In hac verò facti specie, istud præsuppositum cessabat, quoniam deficiente numero quinque testium in Urbe, ubi (ut alibi advertebatur *hoc eodem titulo*) proceditur in hac materia cum dispositione iuris civilis, actus habendus est pro infecto.

In hoc autem replicabat Scribentes pro actore, quod non implicat ut in testamento, vel codicillis, fieri valeat actus inter vivos, pro quo sufficiant testes ad huiusmodi actum necessarii iuxta auctoritates, de quibus proxime infra, dum Notarius stipulatur pro absente, & clarus quia hæc stipulatio semper inesse dicitur, ubi adest obligatio cameralis, ut advertitur sæpius *sub tit. de donat. & sub tit. de cred. Et frequentiter.*

Verum, & id continebat æquivocum in applicatione; Procedit etenim, quando confert, quod in eadem scriptura, duos diversos actus omnino contradistinctos testator facere voluerit, adeo ut, ea scriptura, vel charta, que materialiter est unica, formaliter habeatur pro duplici, cum non implicet, ut in una eademque charta, seu scriptura, & coram eisdem testibus, ac sub eadem clausula aliam plurimam fieri diversis contractibus, vel actus, *l. scire debemus, ff. de verb. obl. cum concord. per Rot. dec. 154. n. 1. p. 8. rec. dec. 6. num. 26. & 27. par. 11. & frequentiter;* Atque in his terminis, & cum hoc præsupposito loquuntur *Gratian. disp. 838. n. 2. & seqq. & Magdalen. de num. test. p. 1. cap. 27. l. m. 12. numer. 25. & 26.* qui ex parte actoris allegabuntur, ac alii ad pudes.

Hinc proinde, tunc id effectus substantiale, quando servata in reliquis forma testamenti, vel codicillarum, per modum disponendi in morte, illud capitulum, in quo agebatur de hoc debito, conceptum esset per viam contractus, cum juramento, ac stipulatione Notarii, & cum obligatione camerali, alisque pactis, & clausulis adiectis solitis in contractibus, non autem in ultimis voluntatibus, unde propterea discretivus modus probaret diversam voluntatem, quod in facto non verificabatur; Ideoque iuste absolutoria concessa fuit.

ADNOTAT. AD DISC. LXX.

DE confessione debiti facta in testamento habetur *sub tit. de cred. disc. 80.*

CESANATEN BONORUM PRO CONFRATERNITATE SUFFRAGII

Responsum pro veritate.

De testantium præceptis, an & quando sint obligatoria, necne, & præsertim de prohibentibus transactionem, vel divisionem; Et de intelligentia præcepti penalis, de non inferendo molestias.

SUMMARIUM.

- 1 Falli series.
- 2 Præceptum testatoris de non dando molestias, de quibus molestias intelligatur.
- 3 Quod quilibet causa excuset a pœna, pro cuius incursum requiritur dolus, vel malitia.
- 4 De distinctione inter modum, & conditionem, & privationem juris questus, & conclusionem juris querendi.

- 5 Dispositio favore filii censetur istius potius, quam patris insinuat, & quando fecus.
- 6 Præceptum de non transgrediendo non est obligatorium.
- 7 Idem de præcepto de non dividendo.
- 8 Transactio quando obstat successorii venientis iure proprio.

DISC. LXXI.

JULIA, habens item cum Baptista fratre, super domo, alique bonis, hæredem in testamento instituit Laurentium, ejusdem Baptiste filium, in proprietate, usufructum verò universalem reliquit viro, sub præcepto, quod Baptista prædictum, istum in dicto usufructu, præsertim domus, molestare non posset sub pœna caducitatis, & cum substitutione ad favorem societas usufrugii; & Cumque Baptista mortua testatrice, curasset obtinere sententiam favorabilem, super desertione appellationis, & executione rei iudicatis, obtenta contra fratrem viventem, ejusque virum. Hinc præterea caperunt Societas Administratores, factum esse locum dicte substitutioni. Sed priusquam litem susceperent, consilium pro veritate expetere curarunt, quod negativum à me traditum fuit, consulendo, ut à litis susceptione abstineretur.

Ex eo fundamento, quod iuxta magis veram, receptamque sententiam, appellatio molestatur, ad hunc effectum veniunt solum iniusta, & extrajudicialia, ac de facto, non autem iuste, & iudicialia, quales erant illæ, de quibus in hac facti specie agebatur, *Bald. in l. unica, n. 2. C. de his, que pœna nomine, Cuman. consil. 51. num. 3. Rebuff. in l. unic. Cod. de sent. qua pro eo quod interest, m. 49. Caputaque. dec. 233. num. 7. par. 1. Mantice. decisio. 183. num. 5. amplè (reprobato Suedo dec. 14. Merlin. dec. 491. n. 1. & per tot. & quom. decisionem reamdem Addent. ad Burt. dec. 899. ex num. 14. & sententiam Rotam Eugubina hereditatis 2. Junii 1651. coram Bichio inter suas dec. 366. nu. final.*

Et quamvis hoc amplitudinem verborum, flante lite præcedenti super eadem domo, probabilis esset, quod testatrix sentisset de quacunque molestia etiam iudiciali, & iusta, ex deductis per *Grat. disp. 758. numer. 30. cum seq. Fufar. consil. 195. numer. 54. cum seqq.* Itaque voluntate expressa, vel consensuali concurrente, non dubitatur ut illa attendenda veniat; Nihilominus ponderabam suscipere, ut id esset de iure dubium, quodque Baptista prædictus probabiliter potuisset optari, ut præceptum intelligendum veniret de molestiis iniustis, & de facto, ad effectum inducendi excusationem à pœna, pro qua quilibet causa sufficiens, cum pro ejus incursum requiratur malitia, ex deductis in allegatis auctoritatibus, præsertim apud *Merlin. ad dec. 491. dec. 293. n. 5. & 6. p. 6. cum aliis, que in proposito substitutionis penalis habentur sub tit. de fidei commiss. l. d. c. 154. & sequent. ac etiam sub tit. de emphy. ad materiam caducitatis.*

Potissime quia de facto vir, in cuius gratiam tale præceptum adjectum erat, nullas passus fuit molestias, neque in possessione, vel fructione domus impeditus, ideoque dicta sententia rectè potuit obtineri, ad effectum illam exequendi contra hæredem proprietarium, terminato usufructu, & absque voluntate molestiam usufructuarium, quem solum testatrix à molestiis præservare voluit.

Clarius verò, quia tractabatur, de pœna incurrenda, non ex facto, & contraventione propria, sed ex delicto alterius, ideoque observabam intrare regulam *text. in l. pater familias, ff. de hered. instit. ubi Bart. & ceteri;* ut pœna ex delicto tertii per innocentem pati non debeat, quod ius factum tertii adjectum non sit per viam conditionis, & a pœna, quod casu non attenditur tanquam pœna, sed tanquam conditio impediens acquisitionem, ejusque principio se opponens; Sedit per viam privationis juris jam questus, & a parte postea, iuxta distinctionem *Bald. in l. unica, n. 10. C. de his qua pœna nomine, quam DD. (exceptis Menoch. conf. 78. & Surd. dec. 181. & aliis, in paucis numero) magis communiter sequuntur, ut plene Rot. dec. 86. ex n. 36. ad fin. & dec. 208. n. 5. & seqq. & dec. 293. num. 1. & seqq. p. 6. rec. ubi concord. ac in specie reprobantur Surd. & Menoch. ubi supra, & habetur ita distinguendo *d. disc. 154. de fidei. & infra disc. 73.**

Ponderabam posse motivari, quod huiusmodi disputatio favore filii censeretur intuitu, & contemplatione patris, qui testatrici magis consilio erat, adeo ut esset peculium profectitium, in quo filio per factum patris, rectè præjudicatur; Verum cum ageretur de dispositione facta per extraneum

traneum ad favorem filii ab eo cogniti, ac nomine appellativo vocati in contrarium est regula, nisi contraria voluntatis probationes, vel conjecturæ concurrant, ad text. in *l. fin. Cod. de usufructu, Bart. in l. filio familias 2. ff. de donat. cum concord. per Mantice. de consil. lib. 8. tit. 16. n. 4. & Fqa. Merlin. de leg. l. 2. tit. 2. q. 16. n. 16. Rota dec. 181. p. 11. rec. num. fin.*

Hujus autem contrarie voluntatis, nulla est testamento desumebatur admixtura, que potius urgebantur in contrarium, Tum quia ob præcedentem litem militabat causa aversionis à fratre, unde præcedenter testatrix, ne filii ferrent iniquitatem patris, istos tanquam innocentes, ac de suo sanguine honorare voluit; Tum etiam quia cogitavit ad extinctionem aliorum filiorum dicti Baptiste fratris, dum eos tantum substituit dicto Laurentio sine filiis mortuis, ergo contempta non est patrem, cui tanquam in peculio profectitii specie, commodum acquireretur, quoniam ita omnes filii equaliter succedere deberent; Ita verò questio in effectum, est potius facti, quam juris non recipiens certam, ac uniformem determinationem generalem, sed pro facti qualitate, atque singulorum casuum circumstantiis decidenda, attendendo potius substantiam voluntatis, quam verborum formulæ, eo modo quo in omni materia, præsertim verò in ista ultimarum voluntatum, est procedendum, spectando finem, seu motum prohibitionis.

In proposito autem observandi, vel spernendi præcepta testatoris, in una Urbinatensium, ad requisitionem administratorum hospitalis Urbini. Cum quidam testator, instituto hæredes hospitalis prædicto præceptum in iuribus, ut in casu litium, ac molestiarum quacunque, deberet (iustitia mediante) se veli adversus molestantes, nullatenus verò cum eis inire concordiam, quam expresse prohibuit: Atque ejusdem testatoris uxori iudicium instituerat super assuetudine quartæ ratione pauperum in vim *Auth. propterea, Cod. unde vir, & uxor.* Hinc assumptum desuper tractatu honestè concordia, pro veritate consultus fui, an dictum præceptum pœnale obstat: Et negativè respondi, quoties concordia, sincerè, ac bona fide super lite probabiliter dubia, atque ad normam dubii evenus sequeretur, ex vera, & recepta juris propositione, quod huiusmodi præcepta de non transgrediendo, non sunt obligatoria, spectantque valent, tanquam publica quietis impeditiva, *Caccia-lupp. de transact. quæst. 22. Soccin. jun. consil. 22. num. 13. lib. 3. Rota dec. 102. numer. 18. & dec. 190. numer. 27. par. 7. recent.*

Quod habemus etiam in præcepto prohibente divisionem, quoniam ubi est indefinitum, atque non habet certum temporis determinationem, regulatur à iusta causa, puta minoris ætatis unius, vel aliquorum cum similibus, atque rectè quoque sperni potest, ad notata in *l. nemo potest ff. de legat. 1. in hoc iudicio, ff. de conveni. ff. communi. divid. cum concord. deduct. per Rot. dec. 241. n. 33. p. 5. rec. Valquez de succ. creat. l. 1. §. 6.*

Unde propterea; ad instar dispositionum liberantium à consecutione inventarii, sive à redditione rationum, cum similibus, dixi ut præceptum prædictum intelligendum esset sano modo, ac interpretandum, iuxta dispositionem juris, ut scilicet intelligatur prohibita transactio collusiva, & mala fide inita, ne sub ejus pallio prohibita alienatio sequatur; Ad instar eorum, que in iure habemus de transactioe inita per feudatarium, vel emphyteutam, seu fidei commissarium, & similes, an obligent successores, independenter, & ex persona propria venientes, dum pendet ex dicta distinctione, bonæ, vel male fidei regulanda ex probabili dubio eventus, ut *sub tit. de fidei commiss. disc. 173. & seq. & sub altero de emphy. l. disc. 52. & sub tit. de feud. disc. 49. & alibi pluries;* Unde propterea est etiam questio facti est istius qualitate, & circumstantiis decidenda, spectato etiam, ut dictum est, motivo, seu fine prohibitionis, & an habeat iusta causa, ac rationis fomentum, necne, Ac propterea erroneum est cum generalitatibus procedere.

ADNOTAT. AD DISC. LXXI.

AN & quando præcepta testatoris sint obligatoria, habetur in hoc eodem *disc. 82. cum seqq.*

PANORMITANA DISPENSATIONIS PRO BARONE MONDELLI.

Responsum in forma supplicis libelli ad Sanctissimum.

De eadem materia conditionis, vel præcepti pœnalis, adjecti per testatorem, quando servari debeat, vel respectivè sperni valeat; Et quid, ubi illud, non nisi cum Principis dispensatione adimpleri potest, an testamentarius teneatur eam impetrare; Et de termino per testatorem præfixito, quando curat, necne. Et de aliquibus ad materiam potestatis Papæ, vel Principis secularis, commutandi ultimas voluntates, vel eis derogandi.

SUMMARIUM.

- 1 Falli series.
- 2 Conditiones impossibiles in ultimis voluntatibus habentur pro non scriptis, & quando dicantur impossibiles.
- 3 Bigamia infert irregularitatem.
- 4 An ille, cui per testatorem iniungitur aliquid præceptum, quod sine dispensatione impleri non potest, teneatur eam impetrare.
- 5 Verba testamentorum intelligenda sunt secundum dispositionem juris communis, non autem juris specialis dispensationem.
- 6 Dubietas conclusionis, de qua num. 4. excusat à caducitate, à qua quilibet causa excusat, & de distinctione inter conditionem, & modum.
- 7 An adimplementum post terminum præfixum attendatur.
- 8 Impedito non currit tempus, & in specie impediti sedis Papalis vacationis.
- 9 Princeps potest suspendere, vel ampliare terminum, etiam conventionalem.
- 10 An Princeps laicus possit habitare inhabilem, vel dispensationem concedere in prejudicium Ecclesie, vel persone Ecclesiasticæ.
- 11 De legitimacione naturalium, seu superiorum.
- 12 Facultas testandi provenit à iure positivo, ideoque Princeps derogat ultimis voluntatibus.
- 13 Fortius derogat fidei commissis, & substitutionibus, & derogatione.
- 14 De potestate Papæ commutandi ultimas voluntates, & in quibus Papæ potestas sit alius maior.
- 15 Facilius conceditur commutatio ubi est circa accidentia, non autem circa substantiam.
- 16 Sen quando accedit iusta causa, adeo ut dicatur potius interpretatio, vel suppletio.

DISC. LXXII.

Baronissa Mondelli, testamento condito de mense Martii 1669. (in quo etiam obiit) instituto hæredes Barone viro legitimi illi adjecti, ut infra annum à die obitus ascenderet ad ordinem sacerdotalem, sub pœna caducitatis, in cuius casu substituit quendam piam Congreg. quæ eadem instituto post mortem naturalem quoque substituta fuit; Cum autem, ob impedimentum bigamie, quod resubstabat à testatrice viduitate, dictum implementum, absque Apostolica dispensatione, sequi non posset, hinc dictus institutus, ab illius Regni Prorogæ, quod amodo dicti termini prorogationem per menses obtinuit, postmodum verò, eo curiam personaliter accedente, pro dicta dispensatione obtinenda, supervenisset impedimentum diuturnæ vacationis sedis Papalis per mortem Clem. IX. atque sequuta creatione Clem. X. ab isto obtinisset commutationem d. voluntatis, ut loco susceptionis sacrorum ordinum, sufficeret susceptio habitus militaris iustitiæ S. Joannis Hierosolymitani, cum obligatione profertendi debito tempore, dictæ gratiæ motivum fuit, ne per statum clericalem in factis, ex legibus, vel istis illius Regni inhabilitaretur ad succedendum in feudis paternis; Hinc in expeditione litterarum, super dicta gratia, per aliquos officiales Datariarum, vel Secretariarum Brevium, excitata fuit difficultas, an ista gratia, utpote concessa post annum à testatrice præfixitum, dicenda veniret tertio prejudicialis, atque tolleretur à Congreg. subli-

substituere quæstum; Quare desuper ex parte dicti Baronis consensu.

Respondi pro dicta dignitate insufficientia (quæ post dictam responsum agnita erant) fuit per motivantes) unde propterea literæ expedite, ac relaxatæ fuerunt, quamvis deinde alia exortæ fuerunt difficultates, de quibus infra.

Dicebam etiam, quod de stricto iure, non improbabili- ter præsumi possit, ut neque dictum præceptum esset obligatorium, ejusque implemento non obstante, substitu- tionis locus non esset, adeoque, ista gratia, esse ad supe- rabundantiam, quoniam in ultimis voluntatibus, condi- tiones impossibiles vitantur; atque pro non scriptis ha- bendis sunt; Taleque dicitur, quæ ex propria facultate seu legis permissioe, citra extraordinarium remedium dispensationis, obtineri non possunt, ex deductis per Ploz. conf. 19. n. 92. cum concordat per Molin. de rit. nupt. l. 4. n. 29. a num. 37. ad 55. Castill. l. 1. contr. cap. 7. Bos. de matrim. cap. 11. num. 511. cum sequ. Cap. Lat. consultat. 134. num. 6. cum sequ. Rot. apud Mohod. dec. 3. de testam. repet. apud Put. dec. 87. l. 2. Unde cum Bigamia inducat irregularitatem ad ordi- nem suscipiendis ab eque Apostolica dispensatione, ad text. in cap. 1. de Bigam. in 6. cum concordat per Majol. de irregul. l. 1. cap. 3. idcirco ita versabamur in casu conditionis impos- sibilis.

Et quamvis hinc impedimento dispensari solet, atque DD. nimirum sciuntur in ista questione, an testamen- tarius teneatur impetrare dispensationem, atque diligentias desuper adhibere, ex his quæ, cæteris antiquioribus rela- tiis, habentur apud Castill. de r. p. 3. Sanchez de matrim. l. 5. disp. 5. qu. 2. Fontan. de part. l. 1. n. 214. p. 4. n. 55. & sequ. Vermig. conf. 481. ac etiam insinuat dispensationem in hac matre- ria; an & quando conditiones vitentur dispensationem, vel potius vitentur, atque prohiberi videatur opinio, ut quoties impedimentum est tale, quod videatur quodammodo notorium, & consequenter testator verisimiliter cognitum, sive de facili discernibile, quodque personæ aliam defunctum non patienti, passim committitur (ut in præsentibus recte dici poterat dum verè impossibilis dicitur conditio, quando dis- pensatio concedi non solet, vel non nisi raro ex magna causa, & cum magnis difficultatibus.)

Attamen ob contrariam opinionem indefinitè volentium ut testamentarius ad id non teneatur, ex regula de qua plene Molin. de rit. nupt. ubi sup. & Manric. de eomp. lib. 1. tit. 18. num. 6. ut verba testatoris intelligenda veniant, secundum dispositionem juris communis, non autem specialia dis- pensatione mediante; Ac etiam quia non improbabili- ter dici poterat, ut ista mulier utpote legum ignara, nesceret impedimentum; Hinc proinde, ubi etiam præceptum sperni non potest, nec conditio pro verè impossibili ha- benda esset, adhuc tamen, id sufficienter præbisset ex- cusationem de lapsu termini, atque ab incurfu caducitatis, cum dictum præceptum adjectum esset per viam modi à parte postea, non autem per viam conditionis à parte antea, ideoque non implementum importaret privationem juris jam quæsit, quod redoleat penam formalem, pro cuius incurfu requiritur dolus, vel malitia, juxta receptam distin- ctionem, de qua præsertim sub tit. de fideic. disp. 154. & in aliis ac etiam sub tit. de employ.

Præterea, ubi tempus non est ita præcisum, quod in eo consistat vis, vel effectus implementi, tunc ex magis beni- gna, & recepta sententia, illud attenditur, etiam si sequat post terminum præsertim præsertim integra, & ante acceptatam caducitatem, ad not. per scribentes in l. si insu- lam, ff. de verb. obl. de quibus bene Rovit. dec. 53. n. 10. & sequ. Mant. dec. 270. atque fuit habitum pro absoluto in Rom. hæreditatis de Rubens, de qua sub tit. de fideic. disp. 155. in cujus casu, eatenus substituitus locus datus fuit, quatenus (ex abi deductis) jam certificatum esset de implementi impos- sibilitate, solus autem lapsus termini à testatore præfinit, in modica consideratione habitus fuit; Et tamen in eo casu im- plementum, potius per viam conditionis, ex facti qualitate, quam per viam modi, & caducitatis, injunctum vide- tur, multo magis in præsentibus.

Verum, ubi etiam rigorosè, in tempore persistendum esset, adhuc neque illius lapsus aderat, quoniam cum dupli- ceter Apostolica dispensatio necessaria esset; Primò scilicet super bigamia, ut supra; Et secundò super interdictis præscriptis à S. C. T. Hinc proinde, ob superventum casum vacationis Apostolicæ Sedis infra annum, durante hoc im- pedimento, terminus obdormivit, seu remansit suspensus; Ut in terminis Sedis vacantis, quod non currat tempus,

occasione fatalium habetur apud Seraphin. dec. 362. num. 2. Et de tempore belli subducendo Rovit. præg. 1. de pacto de- trovend. num. 2. & 3. Et generaliter de axiomate, quod im- pedito non currit tempus est text. in l. 1. C. de annal. excep. & imp. utari, de reg. jur. in 6. cum concordat per Mant. dec. 30. num. 2. & Buratt. dec. 519. nu. 1. & habetur sub tit. de benef. disp. 94. num. 9. ubi de termino prescripto per Consi- lationem Gregor. XIII. ad pericula; & habetur etiam sub tit. de feud. disp. 57. in fine, & sub tit. de judic. in proposito fatalium.

Accedebat quoque prorogatio concessa per proprium Principem, à quo etiam terminum conventionalem pronoga- ri posse, vel suspendi, ne currat, cæteris relatis, habe- tur apud Castill. dec. 218. l. 3. & Covit. d. pragm. 1. de part. de revo. in fin.

Et quamvis motivaretur de defectu potestatis Principis laici, tollendus jus Ecclesiæ, seu Ecclesiasticæ Congregatio- nis ab ejus potestate exemptæ; At tamen (quidquid esset de inspectione illius jurisdictionis, quam iste Princeps ha- bere supponit etiam cum Ecclesiasticis jure Legationis Ap- postolicæ, que sub Monarchiæ vocabulo ubi explicatur, ac de facto exercetur, super quo integrum locum veritati re- linquimus) Ubi etiam de quocumque Principe laico age- retur, in quo dicta peculiaris ratio non intraret, adhuc ta- men dicebam, ut rectè fieri posset, quoniam ita non est tollere jus quæstum Ecclesiæ, vel personæ Ecclesiasticæ, neque de bonis Ecclesiasticis disponere, sed habitare pro- prium subditum, illumque eximere ab illo onere, quod ipsa lex positiva induxit, & cui Princeps tantum lex ani- mata derogare, vel dispensare potest, ita tollendo obstacu- lum de seipso inducendum, quamvis deinde in consequentiam, resulter accessorium præjudicium non subditi, quoniam ubi non urgeat ratio fraudis, vel æmulationis, attenditur id, quod principaliter agitur, utendo jure suo, non autem id, quod in consequentiam resulter, ad vulgarem regulam tex. in l. alius, C. de serv. & aqu. de qua præsertim in sua materia sub tit. de serv. ac alibi.

Quod frequens in praxi habemus in materia dispensatio- nis, super impedimentis inhabilitantibus, quoniam nisi dis- pensatio concedatur, propter obstaculum incapacitatis il- lius, qui primo vocatus est, feret locus vocationi, vel suc- cessioni alterius remotioris habilis; Et tamen ejusmodi, per hujusmodi dispensationem tolli non dicitur, quoniam dis- pensatio principaliter directa non est ad præjudicandum subditum, vel ulteriori vocato, sed ad habitandum illum, qui primo vocatus esset habilis, nisi patereur inhabilitatem ab ipsa lege positiva inducendam, juxta ea, que circa legitima- tionem illegitimorum, ad effectum succedendi in fidei- commissis, habentur sub tit. de fideicomm. disp. 68. & 69. Et de habilitatione clericorum succedendi in feudis, cum similibus, habetur plenè deduct. sub tit. de reg. disp. 148. ubi generaliter agitur de potestate Principis tollendijus tertii.

Ut enim insinuat sup. disp. 1. & plenius sub tit. de fideic. disp. 141. ac pluries sub tit. de feud. ad materiam Bullæ Baron. præsertim disp. 89. Verius est, ut testandi facultas, quidquid aliquid puri leguleici dicant) non proveniat à jure naturali, vel gentium, sed à benignitate legis positivæ, que ita per modum loquendi dicit, ut hæc potestas maneat à jure natu- re, nam huic potius adversari videtur dispositio collata in tempus inhabile, quando per mortem quis annihilatus est, atque non est amplius bonorum dominus.

Fortius verò, ubi non de prima, ac directa, sed de secunda fideicommissaria dispositione agatur, quoniam eod- em jure positivo attento, ista non erit obligatoria usque ad tempora Augusti, qui illam, quam hodie habemus, nec- cessitatem, ac obligationem induxit; Ideoque nil prohibet Principi tollere id, quod alter Princeps ejus prædecessor stau- it, ut frequens omnium Principatum praxis docet, in derogationibus fideicommissorum, ac facultatibus alienan- di; vel obligandi bona fideicommissis, ac majoratibus subjecta, ut pluries in dicta sua materia sub tit. de fideicomm. ac etiam dict. tit. de feud. ad materiam Bul- læ Baron.

De potestate autem Papæ commutandi dictam volunta- tem, nefas est dubitare, ad text. in clem. quia contingit, de re- lig. dom. Canonice communitur in c. nos quidem, de testam. 14 Monet. de commut. c. 5. Grat. disp. 458. nu. 4. Rot. apud Buratt. 883. n. 1. Comen. hæreditatis 26. Junii 1647. coram Meltio, Si enim, ut supra, id cuiusque supremo Prin- cipi habenti potestatem derogandi legi positivæ concedi- tur; Multò magis Papæ, qui est omnium Principum pri- mus,

mus, ac major, & cujus peculiaris potestas (aliis Prin- cipibus denegata) consistere videtur circa pias dispositiones, quam prohibicionem juris civilis de inducta vidua- tate.

13 Non agitur hic de aliis concernentibus naturam viduitatis, quia si præsupponimus dispositionem esse pro dote, ista supponit matrimonium carnale, vel spirituale; Unde nostra inspectio est circa conditionem, unum, vel alterum matrimonium respicientem.

14 Circa quatuor versantur hujusmodi conditiones, nempe circa tempus, locum, personas, & modum.

15 Tempus distinguitur inter certum, & incertum, & conditio collata in tempus incertum non vitatur, sed est valida, puta si relinquatur puella dos sub con- ditione, si de tempore mortis testatoris reperitur in- nupta.

16 Quid ubi dispositio collata est ad tempus post mortem testatoris, sed agitur de dispositione generalis ad favorem mulierum, que erunt in nupta in genere.

17 Sicut valeant leges concedentes privilegia in nuptis, ne- gantes autem nuptia valere debent dispositiones ve- gantes in nuptis, & excludentes nuptas.

18 Quid ubi agitur de dispositione ad favorem certæ persone, sub conditione si reperitur in nupta tempore mortis testatoris, vel tempore mortis alterius.

19 Tempus certum quale sit, explicatur, & agitur de condi- tione nuptiarum affirmativa, vel negativa ad certum tempus, seu certam ætatem restricta, num valeat, vel sperni possit, & qua dicitur atas contra.

20 Conditio affirmativa, vel negativa de nubendo, vel non nubendo in certa Civitate, provincia, regione, vel loco, an valeat, & quando.

21 De conditione affirmativa, vel negativa nubendi cum certa persona, vel cum certo genere personarum, an va- leat, datur distinctio num sit per viam conditionis ino- rativæ ad lucrum, vel per viam penæ.

22 Quando dispositio dicatur inductiva penæ, vel inoivati- va ad lucrum referatur plures opiniones.

23 Filius excepta legitima nullum jus habet considerabile in bonis patris morientis, imò nec respectu legitime in bo- nis patris viventis.

24 Consulentes damnabiles apud Judices, boni autem pro in- structione Advocatorum.

25 Non omne, quod continetur in decisionibus, dicitur de- ciso.

26 Advocatis, & Consulentibus licitum est data iusti- tia causæ deducere motiva parum tuta pro Judicibus imperitis, qui non cognoscunt motiva bona, & so- lida.

27 Datur temperamentum in materia, num conditio conti- neat penam, vel invitationem lucri, distinguendo, an quod auferatur non implenti conditionem, appli- cetur alteri, per quem impleatur finis à testatore desi- deratus.

28 An favor causæ pie subsineat conditionem viduitatis, vel penam contra matrimonium libertatem ad- jectam.

29 De statutis prohibentibus, vel demandantibus nuptias cum certo genere personarum, an valeant plene.

30 An data validitate statuti excuset nuptia alias contra- ctæ de paterno iusu.

31 De legibus, & statutis inducentibus certum modum in- nuptis adhibendum, puta nubendi cum consensu paren- tum, vel propinquorum, vel sine illo non nubendi, an valeant.

32 Dispositio hominis de dotibus præstandis puelli servan- tibus in nuptis certum modum, puta nubentibus cum li- centia, vel consensu alicujus, quomodo valeat, & quando dicta conditio sperni possit.

33 Et illo de cuius consensu nuptia sunt contrahende, injuste consensum negante, vel alias impedito, Index supplet, quod declaratur non procedere in conditione adjecta per contractum.

34 Ubi alicujus consensus in nuptis, adhibendus præscribitur, intelligitur de nuptis carnalibus, non autem de spiritualibus, de quibus tunc non censetur disponentem cogitasse.

35 Ubi modus, locus, vel tempus nuptis adicitur per viam conditionis, præcedere debet implementum, ut obri- neatur dispositionis emolumentum, sed ubi per viam modi obri- netur emolumentum, ac sufficit non contrave- nire, datur exemplum de fideicommissis relicto femi- nis, dummodo nubatur in familia. H 36 Ex

DISCURSUS GENERALIS.

An & quæ conditiones per testatorem, in testa- mento, vel alia ultima voluntate adjectæ respi- cionem libertatis matrimonii, vel quid simile vitentur, vel vitent.

SUMMARIUM.

- 1 Agitur solum de conditionibus respicientibus matrimo- nium, vel viduitatem per ultimam voluntatem.
2 In contractibus conditio impossibilis, vel illicita vitiat dispositionem, & non vitatur, etiam si agatur de con- ditione prohibitiva nuptiarum.
3 Sed aliqui distinguunt inter conditionem, ac pactum, ut conditio vitiet, sed pactum vitietur.
4 Conditio adjecta in donatione de non nubendo, nisi de consensu, & licentia donatoris valet, & est ser- vanda.
5 In ultimis voluntatibus conditio nuptiarum prohibitiva tanquam inductiva viduitatis rejicitur, & habetur pro non scripta.
6 Appellatione ultime voluntatis veniunt contractus, qui in facto esse illam important, prout est donatio causa mortis.
7 Principalis conclusio de reprobanda dicta conditione procedit etiam si tacite, & virtualiter adjecta sit.
8 Declaratur ut procedat, ubi generaliter viduitatem inducit, nec habet alium bonum finem, secus ubi habet finem honestum, vel rationabilem, seu con- ditio ad certum tempus, locum, & personas est restric- ta.
9 Dicitur finis honestus si testator prohibeat nuptias carnales, quia spirituales, vel unum calibrem desi- deret.
10 Quid dicendum sit in dubio, ubi nempe disponens hunc meliorem finem non expressit, & resolvitur illum subin- telligi pro servanda condicione.
11 Hinc raris est casus, in quo ista conditio tan- quam solivrationabili odio nuptiarum adjecta cor- ruat.
12 Et propterea quæstiones in ista materia super hujusmo- di conditionum validitate potius percutiunt liberta- Card. de Luca, Lib. IX.